

Snabbare insats mot nätdroger...

Ny lag ger polis och tull mer muskler.

Myndigheterna har länge fört en till synes hopplös kamp mot de så kallade nät-drogerna, de ligger ständigt steget efter. Så snart en substans har narkotikaklassats ändras innehållet lite av tillverkaren och allt börjar om igen. Under tiden säljs drogerna öppet och helt lagligt via internet. Men nu finns en ny lag som ger polisen och tullen mer muskler.

Idag vittnar många ungdomar om att det är lika lätt att få tag i nya lagliga nätdroger som att få tag i alkohol. Egentligen blir det fel att kalla dem lagliga, det är inte så att lagen föreskriver dem, men flera varianter är åtminstone inte olagliga i dagsläget. När Gunnar Hermansson blev polis 1968 – samma år som narkotikastrafflagen kom – fick han lära sig om cannabis, amfetamin och LSD.

Numera finns det så många olika droger att de måste delas upp i kategorier utifrån hur de påverkar kroppen. Enligt EU:s drogobservatorium i Lissabon har det kommit hundra nya substanser de senaste tre, fyra åren – varav Sverige hittills har hunnit reglera ett sextiotal varav cirka trettio som narkotika – och under 2010 kartlades 170 hemsidor i Europa som säljer substanserna på internet.

– Nät drogerna är inte några speciella droger utan Internet är ett sätt att distribuera drogerna. Tidigare måste man känna någon som kände någon annan, man måste ta sig till en skum plats och träffa en obehaglig person om man ville köpa droger. Numera kan man sitta hemma vid sin dator och beställa det man vill ha, betala med sitt VISA-kort och varan levereras med Posten. Det är anonymt, tryggt och eftersom det är lagligt tror många unga att det är ofarligt. Och det finns så otroligt mycket mer på nätet, säger Gunnar Hermansson.

I själva verket är nät drogerna farligare än de kända drogerna eftersom man inte vet vad det är. Amfetamin och cannabis är långt ifrån nyttigt, men det har ändå testats på flera hundratusentals människor. De nya designdrogerna är inte testade på någon, varken på djur eller människa. De är psyko-gent aktiva ämnen där det krävs ytterst lite för att få stora effekter. Ibland står det på hemsidorna att preparaten inte är till för mänskligt bruk utan är så kallade Research chemicals, RC-droger eller rökelser.

– Då har man friskrivit sig lite. Men allt går ju ut på att de ska säljas och användas. De har ingen annan funktion och det finns ingen forskning på vilka effekterna är eller hur länge de varar utan det får

man lära sig själv. Man är försökskanin åt de här tillverkarna.

Det kan vara frön från vanliga blommor som mals ner och görs té av. Det kan vara örtblandningar som sprejas med cannabisliknande tillsatser som sedan röks. Det finns många konstgjorda kemiska substanser som kan ligga länge på myndigheternas listor utan att de narkotikaklassas. Hittills har det varit svårt att hänga med. När en substans blir olaglig så tar det några veckor innan regeln börjar gälla och under tiden reas preparaten ut på hemsidorna innan de försvinner och nya kommer i dess ställe.

Många har efterlyst en familjeklassning av substanserna. Idag betas ett ämne av i taget och när det kommer ett nytt liknande ämne så måste det utredas för sig. Med en familjeklassning skulle alla varianter av samma kemiska struktur bli förbjudna på samma gång och på så vis kan man förekomma tillverkarna. Gunnar Hermansson skulle föredra det.

– Detta har utretts flera gånger man har kommit fram till att en familjeklassning inte är rättssäker. Missbrukaren måste åtminstone ha en teoretisk chans att kontrollera exakt vilken substans som är förbjuden, det får inte finnas någon tvekan, förklarar Gunnar Hermansson.

Sverige har flest reglerade substanser i EU, men det tar tid från att ett ämne dykt upp till att det kan narkotikaklassas, ibland upp till sex eller tolv månader. Det är få som jobbar specifikt med nätdroger – på Folkhälsoinstitutet är det bara Anders Persson och en motsvarande kollega på Läkemedelsverket – och därför tvingas de göra en strikt prioritering av de substanser som har störst skadeverknin g. Dessa institutioner har regeringens uppdrag att bevaka och utreda behovet av narkotikaklassning av varor som dyker upp. Anders Persson menar att jämförelsen med övriga EU är svår att göra.

– En del länder har familjeklassning av droger och då kan de göra större svep, men då kommer det också lätt med ämnen som aldrig skulle ha dykt upp eller varit aktuella och därför får de göra en rad undantagsregler istället för det som är läkemedel eller som används på annat sätt. Det blir en ännu mer mödosam process. Jag tror att en substansklassificering trots allt är mest effektiv, när den kemiska variationen är stor som till exempel bland cannabinoiderna, säger han.

I princip kan alltså vem som helst beställa hem det som erbjuds lika enkelt som när man köper böcker eller skivor på internet. Försändelsen kommer i ett diskret paket eller kan hämtas på närmaste postutlämning. Ibland är det någon som beställer ett större parti och distribuerar det sedan på egen hand. Försändelsen drunkar i den oerhörda mängd av paket som Posten hanterar varje dag, det finns inte en chans att söka igenom flödet och enligt EU-reglerna har tullen inte ens rätt att kontrollera allt som skickas

inom EU. Inrikesposten är det ingen kontrollerar. Är ämnet dessutom lagligt så finns det inget annat varken tullen, polisen eller Posten kan göra än att leverera paketet till mottagaren.

Från 1 april gäller emellertid en ny lag om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser. När ett misstänkt hälsofarligt ämne påträffas kan polisen eller tullen nu omhändertaga försändelsen i avvaktan på att en åklagare beslutar att ämnet ska förstöras, även innan en narkotikaklassning har trätt i kraft. Substansen läggs i en slags karantän. Skillnaden blir att substansen tidigare kunde säljas

öppet på marknaden under utredningstiden, men nu kan det omhändertas så snart en utredning har startat. Det ska till och med räcka med en misstanke om att regeringen antas narkotikaklassa ämnet eller att Folkhälsoinstitutet antas starta en utredning för att ämnet ska kunna omhändertas.

– Det är ganska fri tolkning och vi får se hur det kommer att bli i verkligheten nu när lagen börjat gälla, det visar sig snart var man lägger ribban. Den som innehar drogen begår inget brott under den tiden och straffas inte, men man blir av med den, säger Gunnar Hermansson.

Åklagaren kan alltså förstöra försändelsen redan efter ett yttrande från Folkhälsoinstitutet om att de avser att reglera substansen. Följden blir att ett ärende måste sättas igång och då är vi tillbaka till prioriteringen, att de farligaste ämnena tas först.

– Vi är inte ute på gatan och letar efter nya substanser, det gör polisen. Men genom den nya lagen får vi själva möjlighet att köpa in substanserna från hemsidorna för att på det viset komma igång med en utredning snabbare, säger Anders Persson.

Men om det har varit lagligt och riskfritt att sälja preparaten på internet, varför säljs de inte över disk i någon vanlig butik?

– Det gjordes ett försök i Göteborg för ett tag sedan när en godisbutik började sälja några rökmixar. Rent juridiskt är det inga problem, men trycket från allmänheten och media blev för stor. Butiksägaren hävdade att de inte visste vad det var och tillverkaren menade att det inte är deras fel om produkterna används fel. Det är rökelse och ska inte rökas, säger Gunnar Hermansson ironiskt.

Hans P.A. Karlsson

Mammor mot nätdroger

Catarina Johnsson fann sig plötsligt mitt i en mardröm. Hon hittade sin son i stan en sen kväll, ensam och virrig efter att ha rökt nätdrogen Spice. Med hjälp från flera håll har han idag fått nya vänner och nya intressen. Men Catarinas kamp mot nätdroger fortsätter.

För två år sedan, i maj 2009, fick Catarina Johnsson ett telefonsamtal från en annan mamma. Hennes son hade erkänt för polisen att han hade rökt hasch och då förstod Catarina att även hennes son hade rökt. Sönerna hade alltid varit tillsammans sedan de var barn.

– Det märkliga var att jag hade inte märkt något och jag har ändå jobbat med missbrukande ungdomar. Först i efterhand har jag insett vissa saker som jag inte förstod då. Vi hade haft samtal om droger vid köksbordet tidigare och då var pojkarna väldigt liberala. De menade att alkohol var mycket farligare än cannabis och de trodde inte på all propaganda. Jag sa att de aldrig skulle röka något, men då hade de ju redan börjat, säger hon.

Tack vare sitt tidigare jobb visste Catarina var det fanns hjälp och efter telefonsamtalet tog hon sin son direkt till beroendekliniken där han fick en samtalskontakt. Hon såg också till att han fick bo på ett jourhem under sommaren så att han kom ifrån Åkersberga och de kompisarna ett tag. Men i augusti var han tillbaka när skolan började igen.

– En kväll ringer polisen till mig. De hade tagit min son igen för att han rökt hasch. Det var en stor razzia och polisen tog väldigt många ungdomar då. Min son hade också sagt det till mig, ”mamma, alla röker”. Jag hade ändå stramat upp hans tider mer än vanligt och jag ringde och kollade honom hela tiden. Det här var en vanlig vardagskväll och han hade varit på ungdomsgården.

Efter det här förstod Catarina och hennes vän att det måste finnas många föräldrar som råkat ut för samma sak. De hittade varandra via fältassistenter och bildade ett nätverk som träffades och pratade om vad de skulle göra. Polisen hade hittat en del av dem som sålde haschet och det verkade lugnare.

– Bara en vecka efter detta ville min son gå ut igen. Jag gick med på det på villkor att han skulle vara hemma klockan tolv och att jag kunde ha telefonkontakt med honom hela tiden. Men när jag ringde under kvällen hörde jag att han inte var okej, han var stissig och han pratade liksom för sig själv. Det var väldigt jobbigt att höra.

Catarina ringer flera gånger och till slut åker hon iväg för att hämta honom. När hon kommer fram är han stressad, andfådd och alldeles paranoid. Han ville inte gå in i bilen för han trodde att polisen satt där, han vägrade följa med. Till slut gav Catarina upp och ringde efter polisen eftersom hon inte kunde hantera situationen. Hon fick inget svar på vad han hade fått i sig och samtidigt springer han ifrån henne.

– Polisen hittar honom senare och han får följa med dem, men urinprovet visar inget konstigt. Då får jag veta att han har rökt nätdrogen Spice och att det inte visar sig. Senare har han berättat att han har beställt drogerna på nätet med sina kamrater och det var inte första gången han tog det. Spice liknar cannabis och då ska man bli lugn och seg, men det här var precis tvärtom och det är det som är så farligt. Man vet ju inte vad det man tar innehåller.

Efter den händelsen har Catarinas son – med hjälp från flera håll – låtit bli att ta droger igen. Han började studera mer med stöd av sin kontaktperson, fick bättre betyg och går nu på samhällsinriktat gymnasium. Han har engagerat sig i ett politiskt ungdomsförbund och har fått nya vänner och nya intressen. Catarina litar på honom idag, men känner sig ändå orolig. Hon har fortsatt sin kamp mot nätdroger i den föräldragrupp som bildades, framför allt kämpar hon mot att det är så lätt för ungdomar att beställa något på internet och sen bara hämta ut det på närköpet och att de inte får kontakta föräldrarna även om de förstår vad det är för paket.

– Vi bestämde oss för att skriva brev till folkhälsominister Maria Larsson för att försöka förändra det här och för att få ännu fler med oss så startade jag gruppen Stoppa nätdroger! på Facebook. Idag är vi över 2 300 medlemmar där.

Catarinas råd: Samarbeta med skola, socialtjänst och polisen! Stå på dig, ge inte upp så får man hjälp. Att ens ungdom tar droger är inget att skämmas över, var öppen så blir det lättare att få hjälp. Nätverka med andra föräldrar, man är starkare tillsammans. Ha koll på ungdomen, vilka kompisar de har, vad de gör. Ut och vandra! Kolla vilka sidor de besöker på internet. Man måste vara jobbig. ”Städa” ungdomens rum ibland.

Fakta: Nätdroger

Amfetaminliknande och centralstimulerande ämnen är substanser som stimulerar hjärnan, ger ökad energi, både fysiskt och psykiskt, en känsla av ökad vakenhet och tankeskärpa.

– Man blir pigg och uppåt, ofta mer distanslös, man pratar mycket och är mer aktiv, hyperaktiv, och orkar vara uppe. De ger också mer sexuell aptit och används mycket i de sammanhangen. Från början användes det som bantningsmedel eftersom man tappar aptiten och kan hålla igång, ofta i perioder av några dagar och nätter. Sömnbehovet minskar vilket gör att man till slut blir helt utmattad. Det finns hundratals varianter på internet som liknar dessa, säger Kai Knudsen, överläkare och drogexpert på Sahlgrenska intensivvårdsavdelning i Göteborg.

Risken är att man blir uttröttad och om man tar för mycket eller för länge ökar risken för psykoser; man får hallucinationer, en förändrad uppfattning av tid och rum och kan inte kommunicera med omvärlden på ett meningsfullt sätt. Det finns även risk för ökad aggressivitet och oresonliga utbrott,

man blir inblandad i konflikter med anhöriga eller hamnar i farliga situationer. Man upplever yrsel, huvudvärk, svettningar och rubbad hjärtverksamhet. Det sliter mycket på blodkärlen och de kan brista eller orsaka blodproppar.

Opiater är besläktade med morfin och heroin, så kallade centraldepressiva ämnen, de är alltså lugnande och avslappnande, man blir tung.

– De är också kraftigt smärtstillande läkemedel. Det finns många nya varianter på internet som liknar cannabis och som har sprejats över olika örtblandningar som ger måttligt hallucinogena effekter. En del opiatvarianter kan sänka andningsförmågan och ge hjärtstillestånd. Man kan tappa blodcirkulation i fingrar och fötter, säger Kai Knudsen.

En svårighet med familjeklassning av kemiska strukturer är att vissa kan vara väldigt lika varandra, men ändå ha helt olika effekt, så som efedrin och koffein.

– Man har alltid provat fram nya preparat genom tester på människor eller djur, men problemet är att det kan ta årtal att registrera ett läkemedel medan man här kör ut helt nya varianter på nätet till unga friska högrisktagare. Den stora risken är inte bara död, skador och beroende utan att man får en mycket obehaglig tripp. Risken för överdoser är stor eftersom man inte vet hur mycket man får i sig och det kan handla om milligram eller mikrogram.